

עלון בנגינות מזמור עיר

בס"ד

כניסת שבת 6:25
ציאת שבת 7:39

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1005 ז' ניסן תשפ"ה

ויקרא

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

פתיחת ספר ויקרא עוסקת בסוגים השונים של הקורבנות, כששנים מהם באים אך ורק למטרת כפרה על חטאים: קורבן חטאת וקורבן אשם.

חז"ל מלמדים אותנו את הכלל: כל שזדונו כרת - שגגתו חטאת, דהיינו: כל עבירה שאילו האדם היה עובר עליה במזיד היה מתחייב עונש כרת, כשעושה אותה בשוגג מתכפר בקורבן חטאת. לעומתו קורבן אשם, אומנם אף הוא בא לכפרה, אך הוא מובא על שש עבירות שונות, כששלוש מהן מוזכרות בפרשתנו ואלו הן: אשם גזלות, אשם מעילות ואשם שפחה חרופה.

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: אם שני הקורבנות הללו באים לכפר על חטא, מהו ההבדל המהותי ביניהם?

אומר הרב, ההבדל הראשון הבולט ביניהם הוא מחיר השונה של כל אחד מהם; קורבן חטאת אומנם לכתחילה מצוה להביאו שמן וטוב, אולם מצד הדין מחירו אינו קצוב, וממילא אדם המביא בהמה ששוויה מעה כסף או פחות יוצא בה ידי חובה. לעומתו קורבן אשם אינו מכפר אלא אם כן שוויו שני סלעים לפחות שהם ארבעים ושמונה מעות כסף. אפשר לראות מכאן שהתורה מתייחסת בחומרה רבה יותר לאדם המתחייב אשם, למרות שברוב המקרים חומרת החטאים הללו קלה יותר מחומרת החטאים הגורמים להבאת קורבן חטאת; הוצאה כספים גבוהה כל כך עלולה לתת לקורבן משמעות כבידה יותר בעיני המקריב, דבר האמור להביא את החוטא להתעוררות הנפש עמוקה יותר מאשר במקרים בהם הוא מביא קורבן חטאת.

הרמב"ן מסביר את ההבדל המהותי בין חטאת לאשם. "חטאת מורה על דבר נטה בו מן הדרך" (רמב"ן ויקרא ה, טו) דהיינו, אדם הסוטה מן הדרך ומחטיא את המטרה; המילה חטא מורה על חיסרון, כדברי בת שבע לדוד המלך: "וְהִיִּיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה זֹזְפֵאִים" (מלכים א, א, כא) ומסביר רש"י:

"חסרים ומנועין מן הגדולה" (שם) יוצא אפוא שאדם המתחייב קורבן חטאת הוא שגגותו חסרה חלק משלמותו. לעומתו "שם אשם מורה על דבר גדול אשר העושהו יתחייב להיות שם ואבד בו"

(רמב"ן שם) כלומר, אדם שגרם פגם חמור בנפשו במעשה שעשה עד שהתחייב להיות שממה, כלשון הפסוק: "תֵּאָשֵׁם שְׂמֹרוֹן כִּי מִרְתָּהּ בְּאַלְקֵיהָ" (הושע יד, א) דהיינו, חטאי שומרון גרמו לה להפוך לשממה. נמצא שישנה השפעה גדולה ומשמעותית של מעשה העבירה על נפש הנכשל בה, ועל אותו משקל ישנה השפעה גדולה במעשה מצוה על נפש עושיה, כדברי ספר החינוך: "אחרי

הפעולות נמשכים הלבבות"; מי שישתדל להתמיד במעשים טובים, למרות שעשייתם היא כלפי חוץ בלבד ובתוך לבו לא ירגיש הזדהות עם אותם מעשים, הרי שבסופו של דבר יהיה אדם טוב במהותו; אולם מאידך אדם שירגיל עצמו לעשות מעשים רעים, במקדם או במאוחר הוא יהפוך לאדם רע ויקלקל את נפשו. אומנם הרמב"ם כותב (הלכות תשובה) שאין דבר העומד בפני התשובה, ואפילו חזר בתשובה בסוף ימיו תשובתו מתקבלת, אולם ישנם מקרים בהם מונעים מן האדם את האפשרות לחזור בתשובה, וזה כעונש על השחתת הנפש עד כדי מיתה רוחנית, וכשבמתים עסקינן פשוט שאיחרו את זמן תשובתם.

צריך לדעת שלא תמיד מעשה בפועל הוא הגורם לקלוקל לנפש האדם; לפעמים אי עשייה יש לה תוצאה דומה למעשה. שלמה המלך אומר: "שֶׁם מִתְרַפֵּה בְּמִלְאֲכֹתָו אִזּוּ הוּא לְבַעַל מִשְׁחִית" (משלי יח, ט) כלומר, אין הבדל מהותי בין מי שמקלקל בידים לבין מי שמתעצל בשמירתו ומניחו בחוץ חשוף לגשם או לגניבה. לפי זה מי שלמשל מבטל תורה, למרות שהוא אינו עושה מאומה, רק שבמקום שיעורו הקבוע התעצל ולא למד, גם באופן כזה הוא מקלקל את נפשו כיון שמונע מנשמתו את התיקון החיוני שהיא זקוקה לו; כשם שמניעת מאכל גורמת להיחלשות הגוף כך מניעת לימוד תורה גורמת נזק והרס לנשמה, ובאותה מידה שהנזק הנגרם לגוף ממניעת מאכל לפעמים הוא בלתי הפיך ולא ניתן להירפאות, כך לפעמים הנזק הנגרם לנשמה מביטול תורה הוא כל כך גדול עד שלא ניתן לתקנו.

והנה למרות השוואה זו בין הגוף לנשמה קיים הבדל משמעותי ביניהם: כשנגרם נזק לגוף מחוסר תזונה אין זה משנה מה הסיבה שגרמה לכך, אם הנזק נגרם מתוך אונס או בזדון בכל מקרה התוצאה זהה; לא כך כשמדובר בנזק הנגרם לנשמה מתוך ביטול תורה - אדם שביטל תורה ללא סיבה מוצדקת גורם לנזק גדול בהרבה ממי שמבטלה מתוך אונס, כיון שבמעשהו מראה התייחסות של זלזול לדבר ה', כדברי הגמרא (סנהדרין צט.) על הפסוק: "כִּי רָבַר ה' בְּיָהּ" (במדבר טו, לא) "זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק" מה נאמר בהמשך? "הַכָּרַת הַתְּכַרֵּת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא" (שם) "הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא" (שם) יוצא אפוא שבמצב זה האדם עלול לקלקל את נפשו עד לאבדון.

אולם הדבר אינו מסתיים בפגם בנפשו אלא שמשפיע על צאצאיו אחריו. כשם שזכות מצוה שמור לעושיה ולבניו לדורי דורות, כך הרושם שמשאיר החוטא מתגלגל בבניו בפגמים נפשיים. כך למשל ראובן במעשה פזיז גרם להפסד כהונה ומלכות שמלכתחילה היו ראויים לו, והפסד זה הוא גם של צאצאיו אחריו שלא זכו למעלות הללו; הוא הדין בשאול המלך, לא רק הוא הפסיד את המלוכה אלא גם זרעו אחריו.

אולם כידוע מרובה מידה טובה ממידת פורענות, ואם כן אדם העושה מצוה מנחיל לבניו אין סוף זכויות עד שהדבר שהתקשה האב להשיג למרות שהשקיע עמל וטורח רב על מנת להשיגו, בניו ישיגו את אותה מידה או מעשה מצוה בקלות. הוא מה שאמר שלמה המלך: "מִתְהַלְכֵה בְּתַבְמוֹ צְהִיק אֲשֵׁרֵי בְנָיו אֲזַרְיוֹ" (משלי כ, ז) "אשרי לבניו אחרי מותו כי יחסו בצל זכותו" (מצודות דוד שם) יש לדייק מדברי הרב שליט"א שאדם המצליח לקיים מצוה גדולה או שהשיג מעלות עצומות בלימוד התורה, אל לו להתגאות על כך כי יתכן שהצלחתו היא בזכות אבותיו שעמלו קשות במסירות נפש, דבר שהשאיר רושם בזרעו וסייע להשיגו.

על פי זה מסביר הרב דסלר זצ"ל מה פשר בקשתנו מהקב"ה שיעשה עמנו חסד 'בזכות אבות'; אין הכוונה שה' יוותר' לנו בגלל שאבותינו היו צדיקים אלא שמשוהו מזכותם טבוע בתוכנו ועשה בנו רושם טוב גם אם טרם בא לידי ביטוי במעשה, ובזכות זאת ראוי שתאריך אפיך למרות שעדיין לא הצלחנו לתקן את המעוות.

למדנו אם כן שחייבים לשקול היטב כל מעשה לפני ביצועו כיון שההשלכות הן מרחיקות לכת ולפעמים יכולים לגרום לנזק בלתי הפיך.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטיין בן ברנרדו, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעמי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, מרת אמי אולגה בת קלרה, חנה דינה בת מנחם, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה, רחל בת יעקב רודובצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום ליוכבי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד